

№11 семинар сабағының тақырыбы: **Сәйкестік белгісі қызметі және өнімді маркілеу тәртібі (2с)**

Сабақтың жоспары:

1. Маркілеудің жалпы жағдайы.

1. Өнімді штрихтап кодтаудың шет елде жұмыс істеу тәжірибесі

Сабақтың мақсаты: Студенттерге сәйкестік белгісі қызметі және өнімді маркілеу тәртібі жайында қысқаша мағлұмат беру.

Қысқаша теориялық мәліметтер:

1. Маркілеудің жалпы жағдайы

Өнімді және көрсетілген қызметті сәйкестік белгісі бойынша маркалауға ұсыну тәртібі.

Өтініш білдіруші өнімді немесе көрсетілген қызметті сәйкестік белгісі бойынша маркалау ҚР СТ 3.4 немесе ҚР СТ 3.5 на сәйкес сертификат алудың бірінші позициясы болып табылады. Егер сертификат уақыты жұмыс істеп тұрса, өтініш білдіруші сертификатталған өнімге маркировка алу құқығы сәйкестік белгісінің А қосымшасына мыналар қосымшаланады: сәйкестік сертификатталған куәландырылған көшірмесі өтініштің қаралғаны туралы ақының төленгені туралы құжаты сәйкестік белгісінің өтініш білдірушімен және сертификаттау органының келісімімен расталған сертификатталған өнімнің маркировкасы туралы технологиялық инструкцияның болуы.

Сертификатталған өнімнің маркировкасының сәйкестік белгісі бойынша технологиялық инструкциясы мыналарды орнату керек:

- Сәйкестік белгісінің өлшемі ҚР СТ 3.1 сәйкес болуы керек.
- Түрлі -түсті қолдану
- Сәйкестік белгісінің орналасу орны.
- Жасанды қорғау шамасы
- Таңбалаудың технологиялық әдісі

Сәйкестік белгісінің таңбалаудың қолданылуы, оларды қолдану тәртібі және сақтаудың техникалық құралдарға талаптары сәйкестік белгісінің өнімнің кейбір бірліктерінде маркировкалау тәртібінің сәйкес келмеу жағдайы (егер маркалау технологиялық процесс жағдайында орындалса)

Буып-түйілген материалдарды сақтау және қолдану тәртібін сәйкестік белгісі бойынша маркировкалау (қажет болған жағдайда)

Сертификаттау органы келісіп шартты дайындауда сараптаудың құнын және өнімді маркировкалаудың технологиялық инструкциясын немесе көрсетілген қызметтің сәйкестік белгісінің құндарын есепке алады.

Өнімді және көрсетілген қызметтің жұмысының құны Р.РК 503.01 бойынша орындалады.

Сертификат ҚР СТ 3.4 немесе ҚР СТ 3.5 немесе қолданыстағы стандарттың Б қосымшасының шешімі бойынша өнімнің маркировкасы және сәйкестік белгісінің ұсыну құқығы безендіріледі.

Сертификаттау жөніндегі органы ҚР СТ 3.11 сәйкес өнімді және көрсетілетін қызметті сәйкестік таңбасымен таңбалау құқығын алған өндірістердің есебін жүргізеді.

Өнімді және көрсетілетін қызметті сәйкестік таңбасымен таңбалау құқығы келесідей шарттарды орындағанда беріледі:

- өнімді және көрсетілетін қызметті сертификаттау бойынша жарамды нәтижелер;
- сертификатталған өнімнің және көрсетілетін қызметтің сапасына тұтынушыларды жарнамаларының болмауы;
- өнімді және көрсетілетін қызметті сәйкестік белгісімен таңбалаудың сертификат берген сертификаттау жөніндегі органмен сәйкестендірілген технологиялық инструкцияның болуы;

– арыз бергенде сәйкестік белгісімен өнімді (қызмет) таңбалау құқығы немесе оны беруге болмайтын жөніндегі шешім қажетті құжаттармен арызды алған күннен бастап 30 күн ішінде қабылдануы керек.

ҚР СТ 3.4, ҚР СТ 3.5 сәйкес бекітілген формада сертификаттауға арыз берген кезде сәйкестік таңбасымен өнімді таңбалау құқығын беру шешімі сәйкестік сертификатын беру шешімімен бірге қабылданады.

Сәйкестік таңбасымен өнімді таңбалау құқығын көрсетуге керісінше шешім қабылданғанда, арыз берушіге үш күндік мерзімге отказ беру себебі көрсетілген жазбаша хабарлама жіберіледі.

Өнімді (қызмет) сәйкестік таңбасымен таңбалау құқығын көрсетуде дұрыс шешім мен келіспеген арыз беруші ҚР СТ 3.10 бекітілген тәртіппен қарсылық көрсетуіне болады.

Өнімді таңбалағанда келесі технологиялық амалдарды қолданады:

– арнайы таңбаның көмегімен сәйкестік таңбасын тұтынушылық қаптамасының дайын өнімін таңбалау;

– сәйкестік таңбасы таңбаланған шығару құжаттамасының қаптамалық материалдарды және бланктарды қолдану;

– өнімнің тік бөлігі ретінде орындалған техникалық амалдарды (ярлық, лента) қолдану;

– сәйкестік таңбасының арнайы дайындалған носительдерін жабыстыру.

Белгі сәйкестігі технологиялық әдісте Қазақстан Республикасының коды және ҚР СТ 3.1 сәйкес сертификаттау бойынша орган коды көрсетіледі.

Өнімді маркалау немесе қызметке сәйкес белгісі жойылуы немесе орган бойынша берілген сертификаттау тоқтатылуы мүмкін мына жағдайда:

- өтініш беруші өтініш қағазын тағайындау;
- өндіріс технологиясына немесе өнім (құрамы) құрылымына өзгеріс енгізу;
- талапқа сай шарты немесе қызметке сәйкес ақауы;
- өнімнің шығарылуы міндетті талапқа сәйкес емес болса;
- Сертификаттауға сәйкес қызметі немесе оның жойылуы тоқтатылғанда;
- Тұтынушыдан рекламация түскенде;
- Берілген өнім түрлерінің шығарылуы тоқтатылғанда;
- Заңды тұлғаны жою таратуда.

Белгі сәйкестігі:

Техникалық амал маркасы белгі сәйкестігі өтініш берушімен сәйкес келуі қажет, мерзімі тоқтатылуы немесе жойылу қызметі сертификаттауға сәйкес.

Белгі сәйкестігі орнатылған техникалық амал маркасына сәйкес емес жағдайда. Белгі сәйкестігі келесі жоюлармен сәйкес келуі қажет. Техникалық амал маркасын жою өтініш беруші комиссиеймен жүзеге асады және акт изъятиямен өңделеді немесе форма еркімен жазылады. Комиссия құрамына сәйкес серт берген сертификаттау бойынша орган кіреді. өтініш беруші және сертификаттау бойынша органның техникалық амал маркасын жоюда және изъятидегі өзара қарым қатынас тәртібі келісім шартта сертификаттау бойынша жұмыс жүргізгенде немесе өтінішті берген кездегі келісім шартта жүргізіледі.

Сәйкестік белгісін басқалар пайдаланғада, кінәлілер ҚР заңнамасына сәйкес белгілі бір шаралар қолданылады. Сертификациядан өтпеген өнімді және көрсетілетін қызметті таңбалауға арналған сәйкестік белгісін қолдану мүмкін емес.

Сертификация жөніндегі органдар арыз бойынша өнімді сәйкестік белгісімен таңбалау құқығы олармен шығарылған, тоқтатылған және жойылған шешімдерін белгілі тәртіпте Мемлекеттік патент органына жібереді. Мемлекеттік патент органына сәйкестік белгісімен таңбаланған өнім және көрсетілетін қызмет туралы ақпарат ресми түрде жариялайды.

2. Өнімді штрихтап кодтаудың шет елде жұмыс істеу тәжірибесі

Шет елдерде тауардың қабында кодтың болуы міндетті талапқа айналды. Онсыз сауда мекемесі тауарды қабылдаудан бас тарта алады. Тауардың әмбебап коды АҚШ-та 1973

жылы, ал кодтаудың Европалық жүйесі EAN 1977 жылы қабылданды. EAN-ның екі коды кеңінен қолданылады: 13 дәрежелі және 8 дәрежелі сандық кодтар. Бұлар әр түрлі ендіктегі штрихтар мен жолақтардың алмасуы болып табылады. Ең жіңішке штрих бірлік ретінде қабылданған. Әрбір сан екі штрих немесе екі жолақтан құрылады. 13 дәрежелі код ел коды, өндіруші кәсіпорын коды, тауардың өз коды және бақылау санынан тұрады.

Өндіруші кәсіпорын кодын әрбір елде тиісті мекеме құрастырады. Тауардың кодын бес цифр тікелей өндіруші құрастырады. Кодты анықтау стандарттық болмайды. Ол тауардың белгілі сипаттамаларын айқындайды немесе тауардың сол кәсіпорынға ғана тіркеу нөмірін көрсетеді.

Бақылау саны EAN алгоритмі бойынша сканермен санаудың дұрыстығын анықтауға арналған.

EAN-8 коды елдің коды, өндіруші коды және бақылау саны-нан тұрады.

EAN-ның 13 дәрежелі коды ел коды, өндіруші коды, тауардың өз коды және бақылау санынан тұрады:

- кодтың дәрежесі кодтағы белгі позициясы
- кодтың ұзындығы - жасақтарды есептемегенде кодтағы белгілер саны
- бақылау саны - код жазбасының дұрыстығын тексеру үшін пайдаланылатын есептеу

саны.

Елдердің коды арнайы және анықтамалық баспаларда жарияланып немесе мәліметтер банкісында сақталатындықтан тұтынушының соңғы қорытындысы үшін ақпарат тек қана елді көрсетумен шектеледі.

Өндірістік кәсіпорындар үшін штрих кодтау мына мүмкіндіктерді береді:

- автоматтандырылған басқару жүйесін игеруді жеңілдету;
- өндіру, жинақтау, өткізу салаларындағы операциялардың тиімділігін арттыру;
- пайдаланатын қорларға талдау жасау;
- құжат айналымының көлемін қысқарту;
- тауар қозғалысы мен өнімді өткізу туралы сенімді ақпараттық жүйелі жинақтауды

қалыптастыру;

- басқару және бақылау ұйымдарына ақпаратты жедел жеткізу.
- Тауарларды кодтау жүйесінің негізіне тауар шығаруды автоматтандыру үшін пайдаланылатын штрих-кодтар салынған. Ең көп таралған Он үшираз-EAN-13 код. Қазіргі кезде, бұл жүйенің негізгі мақсаты болып табылады: - бір-бірімен байланысу; - бір-бірімен байланысу; - бір-бірімен байланысу; - бір-бірімен байланысу; - бір-бірімен байланысу; - бір-бірімен байланысу. Штрих-коды бар ақпаратты есептеу оптикалық автоматтармен (сканерлермен) жүргізіледі.
- EAN-13 Штрих-коды – бұл 13 саннан тұратын жиынтық және оларды кезектесетін қара және ақ жұқа жолақтар түрінде шифрланған белгілеу (1 сурет).

Сурет 1. Тауарлардың штрих-коды

Алғашқы екі (кейде үш) сан тауардың шыққан елін анықтайды, яғни бұл өндіруші елдің немесе сатушының коды. Келесі 4 немесе 5 Сан тауар өндірушінің бірегей коды болып табылады. Бұл өндірушінің немесе сатушының коды. Штрих-кодта, 1-суретте көрсетілген, бұл код 6453.

Келесі бес Сан өндірушінің спиртіндегі тауардың кодын білдіреді. Бірінші Сан – тауардың атауы, екінші Сан – тұтыну қасиеттері, үшінші сан-мөлшері немесе массасы, төртінші Сан – ингредиент, бесінші Сан-түсі.

Соңғы, он үшінші, штрих-кодтағы Сан-сканермен штрихтарды оқу дұрыстығын тексеру үшін пайдаланылатын бақылау Саны. Бұл штрих-код сапасының белгісі болып табылады, себебі ол штрих-код сканеріне осы код шынайы екенін хабарлайды.

Кейде оң жақта штрих-кодта тағы бір Сан немесе "> " арнайы белгісі көрсетіледі. Бұл тауардың лицензия бойынша шығарылғанын білдіреді.

Штрих-кодтың түпнұсқалығын бағалауды тексеру үшін қолда бар екі әдістің бірін пайдалануға болады (1 суретте бейнеленген штрих-код мысалында.). Алғашқы екі (кейде үш) сан тауардың шыққан елін анықтайды, яғни бұл өндіруші елдің немесе сатушының коды. Келесі 4 немесе 5 Сан тауар өндірушінің бірегей коды болып табылады. Бұл өндірушінің немесе сатушының коды. Штрих-кодта, 1-суретте көрсетілген, бұл код 6453.

Келесі бес Сан өндірушінің спиртиндегі тауардың кодын білдіреді. Бірінші Сан – тауардың атауы, екінші Сан – тұтыну қасиеттері, үшінші сан-мөлшері немесе массасы, төртінші Сан – ингредиент, бесінші Сан-түсі.

Соңғы, он үшінші, штрих-кодтағы Сан-сканермен штрихтарды оқу дұрыстығын тексеру үшін пайдаланылатын бақылау Саны. Бұл штрих-код сапасының белгісі болып табылады, себебі ол штрих-код сканеріне осы код шынайы екенін хабарлайды.

Кейде оң жақта штрих-кодта тағы бір Сан немесе "> " арнайы белгісі көрсетіледі. Бұл тауардың лицензия бойынша шығарылғанын білдіреді.

Оқытудың техникалық құралдары: интербелсенді тақта

Практикалық (семинар)сабағын оқудың тәртібі, оқыту әдістері мен түрлері: түсіндіру, баяндау, пікірталас, сұрақ-жауап

Бақылау сұрақтары: (20 балға дейін)

1. Маркілеудің жалпы жағдайын айтыңыз.
2. Өнімді штрихтап кодтаудың шет елде жұмыс істеу тәжірибесін айтыңыз.

СӨЗ және ОБСӨЖ тапсырмалары: Стандарттау жөніндегі халықаралық және өңірлік ұйымдары және стандарттау жөніндегі нормативтік құжаттарға қойылатын талаптар

Әдебиеттер:

Негізгі әдебиеттер:

1. Мендебаев, Т. М. Стандарттау, метрология және сертификаттау. Алматы. Дәуір, 2011. - 368 с. - ISBN 978-601-217-198-3
2. А.И. Аристов, Т.М. Раковщик. Основы метрологии, стандартизации и сертификации: учебное пособие /. – М., МАДИ 2013. –200 с.
3. Ж.Ж. Есенқұлова, Ж.Ж. Аканова, А.М. Касенова. Стандарттау, сертификаттау және метрология негіздері: Оқу құралы / Алматы: Экономика, 2014.-284 б.
4. Н.П. Пикула, А.А. Бакибаев, О.А. Замараева, Е.В. Михеева, Н.Н. Чернышова. Метрология, стандартизация и сертификация: учебное пособие. Национальный исследовательский Томский политехнический университет. – Томск: Изд-во Томского политехнического университета, 2010. – 185 с.
5. В.В.Сергеев, В.В.Терегера. Метрология, стандартизация, сертификация : Учебник, - М., Изд. Юрайт, 2011, 820с.